

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

De stad van God en van de mensen

(4, slot)

Dat God in Christus' kruis en opstanding het koningschap heeft aanvaard wordt zelfs niet weersproken door de „overblijfselen“ van Christus' verdrukkingen die de gemeente te dragen krijgt (Col. 1:24). Integendeel: achter het kruis dat de gemeente van Christus te dragen krijgt, elke dag, staat ook elke dag de heerlijkheid van Jezus, in wie het rijk van God is gekomen.

Dat kruis dat de gemeente te dragen krijgt zegt echter wel dat het met de doorbraak van het rijk Gods wonderlijk toegaat. Die doorbraak komt langs een wonderlijke weg van lijden en beproeving, van oordeel en vuur (Luk. 21, m.n. vs 28; 2 Petr. 3:5-13). Trouwens ook het eind van de weg, hoezeer verwacht ook, zal toch een wonder blijven, een wonder van God (Jes. 64:4).

Als God in Zacharia 8 een in alle opzichten vernieuwd Jeruzalem aankondigt, valt op het wonder dan ook alle nadruk: Al zal dit in de ogen van het overblijfsel van dit volk in die dagen te wonderlijk zijn, zou het dan ook in mijn ogen te wonderlijk zijn? (vs 6).

Wonderlijk voor de mensen tegen wie God hier spreekt. Voor die mensen die in de aller-slechtste omstandigheden verkeerden zodat ze zich niet konden voorstellen dat het ooit nog eens anders zou worden.

Maar ook wonderlijk voor de mensen, die het ingrijpen van God zouden meemaken. Voor die mensen, die zouden leven als het dan zover was. Ook voor hen zou het ingrijpen van God uitgaan boven alles wat ze hadden kunnen verwachten.

We zouden bijna zeggen: zelfs voor hen.

Want dat het die mensen, tot wie Zacharia sprak, boven de pet ging, is tot daaraan toe. Dat zij in hun omstandigheden er niet bij konden dat Jeruzalem er zo uit zou komen te zien, dat is te begrijpen.

Maar die latere generatie die het zou beleven? Konden de mensen van die generatie het niet zien aankomen? Konden zij het niet zien groeien, langzaam maar zeker, en onmiskenbaar uitlopend op een zich steeds duidelijker aftekenende uitkomst?

De mensen uit de negentiende eeuw zouden overdonderd zijn geweest als ze een kijkje hadden kunnen nemen in de wereld van vandaag. Want de veranderingen hebben zich in razend snel tempo voltrokken. Veranderingen, waarmee vorige generaties geen enkele rekening konden houden, want die veranderingen lagen volstrekt achter hun horizon.

Maar vandaag zijn we zover dat we zelfs veranderingen die ver in de toekomst liggen van te voren in kaart kunnen brengen. We zijn zover, dat niet slechts open staan van

wat we op grond van vandaag kunnen verwachten, maar we krijgen bovendien al een idee van wat we op grond van overmorgen en van tien jaar verder kunnen verwachten. We kijken er niet vreemd meer van op als ons een blik geopend wordt op een heel stuk van de eenentwintigste eeuw. En hoever kijken we in het jaar 2000 vooruit? Wat is dan de rijkswijdte van wat we de futurologie noemen?

Staat dan alles wat gebeurt niet minstens op het lijstje van de mogelijkheden?

Is er werkelijk nog voor het wonder plaats? Of is wat de bijbel zegt over de komst van God en het ingrijpen van God en over de stad van de toekomst toch eigenlijk niets anders dan een beeld voor dat wat zich langzaam zal ontplooiën als resultaat van voorspelbare ontwikkelingen? Zal ook het laatste wonder onmaskerd worden omdat de nieuwe wereld tenslotte niets anders blijkt te zijn dan wat talloze generaties, staande op elkaars schouders, hebben bereikt?

Maar dwars door dergelijke vermoedens of zekerheden breekt het woord van God: wat Ik zal doen blijft een wonder boven wonder. Een wonder voor u, die nu leeft. En een wonder zelfs voor het laatste geslacht.

De nieuwe wereld die ik doe komen blijft een onverwachte wereld, een onmogelijke wereld die tegen alle verwachtingen ingaat, die buiten alle berekeningen valt, die alle plannen en prognoses bespot, die alle menselijke mogelijkheden en onmogelijkheden te boven gaat.

En toch zit er in dit woord ook nog iets anders. Toch doet God hier ook een beroep op ons om de stad van de toekomst, als die dan niet te onmogelijk is voor Hem, ook zelf niet onmogelijk te vinden.

Om dat wat eigenlijk onmogelijk is, toch te verwachten. Omdat we God kennen als de God van het wonder. De God, die zich de hele geschiedenis door, als de God van het wonder heeft doen kennen. In de schepping, in de roeping van Abraham, in de verhoging van Jozef, in de redding uit Egypte (Ps. 78), in de dood en de opstanding van Christus. De God, die alleen wonderen doet (Ps. 72:18) en blijft doen. De God van dat ene grote wonder: zijn terugkeer tot zijn volk. Dit wonder: dat God toch heus nog met onze wereld te maken wil hebben. En dat Hij, hoe we ons hoofd ook voor Hem in het zand stoppen, heus naar onze stand toekomt om er Zijn stad van te maken.

Dáárom kunnen we elke dag ook wonderen verwachten van Hem. Daarom kunnen we er op rekenen dat onze berekeningen er aan gaan, onze optimistische berekeningen of onze wanhopige berekeningen. Daarom kunnen we er op rekenen dat onze prognoses belachelijk blijken, al kloppen ze van a tot z. Dat onze waarschijnlijkheidsberekeningen er mijlenver naast zitten. Want het onwaarschijnlijke is waar. Want God is waar.

Daarom kunnen we ook het laatste wonder verwachten van Hem. Het wonder van een wereld vol vrede, een wereld zonder kanker en verkeersongelukken, zonder ontvoeringen en verkrachtingen. Een wereld, zo ongelooflijk gaaf en mooi, dat wij wel moeten zeggen: het is onbestaanbaar. Een wereld, die altijd ver boven ons bidden en beseffen uitgaat (Eph. 3:20).

Het is maar goed dat dit wonder buiten onze berekeningen en verwachtingen valt. Als er niet meer kon gebeuren dan wij kunnen berekenen en verwachten, dan gebeurde het nooit, dan kwam God nooit.

God gaat gelukkig boven onze hoogste verwachtingen uit. Maar in Jezus Christus heeft God het dan ook laten merken, dat Hij boven onze hoogste verwachtingen uitgaat. En dat daarom wat Hij doen zal boven onze hoogste verwachtingen uitgaat.

En daarom mogen we er op rekenen, op wachten, op hopen: het zal gebeuren. God zal het doen. En wat God zal doen is ons eigenlijk wel te wonderlijk. Maar omdat het niet te wonderlijk is voor God, is het ook niet te wonderlijk voor ons. We staan er al voor klaar.

Straks, aan het eind, zullen we het vol verbazing ontdekken:

De aarde is er weer;
en mens en dier mag wonen
onder de groene bomen
in vrede met de Heer.

Het blijft een wonder. Maar van dat wat ons verstand te boven gaat, wat door al onze verwachtingen heen breekt, zeggen we toch wat de Israëlieten zeiden in de nacht voor de uittocht:

Vannacht gáát het wonder gebeuren.

Het komt niet ge-pland, overdonderend,

we moeten ons brood haastig eten;
het is weliswaar niet goed gaar.

Maar wat hindert dat, nu we weten,
dat de Heer ons niet heeft vergeten?
Met mantels al aan staan we klaar.

J. Keuning - Nijmegen

KERKELIJK *Leven*

WANNEER EN WAARVANDAAN

KOMEN NU

DE STUDENTEN?

In de zaak van de voorbereidende studie voor de dienst des Woords in onze kerken is met grote eenstemmigheid een bepaald rustpunt bereikt. Of liever een startpunt. Nadat de adviezen van de betreffende commissie aan de kerkeraden, en dat onder breder argumentatie, waren toegezonden en dus ook besproken hadden kunnen worden, heeft een op 3 april te Utrecht gehouden vergadering van afgevaardigden de instemming van hun kerken met deze voorstellen betuigd.

Dat betekent, dat de kerkeraden aan eventuele studenten de raad zullen geven de colleges aan de Theologische School van Apeldoorn te volgen en daar de academische examens af te leggen.

Dat is en blijft een advies.

Vrije studie

Zou iemand de begeerte hebben in een onzer waarlijk vrijgemaakte kerken te staan naar het ambt van dienaar des Woords, dan staat het hem volkomen vrij de voorbereiding elders te zoeken. Dat laatste kan. Onder meer in Bazel, waar enige jaren geleden een protestants christelijke theologische faculteit gesticht is van onverdacht rechtzinnige structuur. Aan deze inrichting zijn verbonden o.a. Doctor Francis A. Schaeffer, de man, die onder ons reeds lang bekend was en opnieuw bekend werd door het werk van L'ABRI. Er waren trouwens nog andere mogelijkheden te noemen. We noemen deze mogelijkheden niet om na ons hartelijk gemeente aandeel in het advies te Apeldoorn te gaan studeren, de hakken in de wal te trekken. Integendeel. Maar we achten het voor a.s. predikanten niet ongewenst dat ze in hun studietijd de neus ook eens buiten de theologische huiskamer steken. Uit ervaring weten we hoe energiek buiten ons land ook in allerlei seminarie-arbeid theologie beoefend wordt en ook aan degenen, die in Apeldoorn gaan studeren, zouden we de raad willen geven: Ga na het candidaatsexamen nog eens een poosje, een paar semesters nakuren in Bazel of een andere plaats.

Waar het ons om te doen is, dat is vooral het beginsel van de VRIJE STUDIE. Geen gemonopoliseerde opleiding! Vroeger niet in Kampen, niet in Amsterdam aan de V.U., thans niet in Apeldoorn.

Maar met de mogelijkheid in Apeldoorn zijn we blij. En dankbaar voor de sfeer van openhartigheid en vertrouwen waarmee de gesprekken met het college van hoogleraren mocht plaats hebben. We hebben van de Hogeschool van de Chr. Geref. zusterkerken goede verwachtingen.

En nu: studenten!

Intussen: het komt er nu op aan dat er studenten komen. Anders helpen de beste afspraken en regelingen niet. Dan zou de situatie zijn als in het dorp X. Daar had de gemeenteraad uitvoerige regelingen getroffen voor het verkeer. Verkeersborden werden aangebracht, verkeerslichten bij sommige kruispunten, vluchtheuvels ontbraken niet. Maar... verkeer kwam er niet.

We hebben binnen afzienbare tijd dominees nodig. Reeds is er een groter aantal vakatures. Het aantal oudere dominees is naar verhouding groot. Zullen de kerken voor de

voorziening in de dienst des Woords niet nog meer in verlegenheid geraken dan is het nodig dat een behoorlijk aantal jonge mensen de keus doet predikant te worden en zich daarop ook moeten gaan voorbereiden.

Hier hebben de kerkeraden een taak. Ik denk aan artike 19 van de kerkorde. Laat er niemand schrikken: iets is niet goed omdat het in de kerkorde staat, maar al staat het in de kerkorde kan het daarom nog wel goed zijn. Dat is hier het geval:

„De gemeenten zullen, voor zoveel nodig, arbeiden, dat er studenten in de theologie zijn, die door haar onderhouden worden”.

Is er in de gemeente een jongeman of zijn er meerdere, die begaafd zijn met talenten voor de academische studie en naar het oordeel der broeders geschikt voor het predikambt, dan doen ze er goed aan er bij zo'n jongen op aan te dringen z'n leven te geven aan de arbeid in de kerk en in het koninkrijk Gods. En indien hem daartoe de financiële middelen ontbreken, dan moet de gemeente in die middelen, desnoods met hulp van andere kerken, voorzien.

Het artikel van de kerkorde zegt: 'voor zoveel nodig.' Er zijn tijden, waarin die actie van gemeenten en kerkeraden niet nodig is. Dan stroomt het getal van studenten toe. Dat is nu anders.

Overal. In de roomse kerk klaagt men over een gebrek aan 'roepingen'. De kloosters en de seminaries lopen leeg. Studenten in de theologie melden zich veel te weinig. Het aantal priesters dat de geloften vergeet en de dienst verlaat, loopt in de honderden. In protestantse kerken liggen de zaken niet anders. In Duitsland stijgt het aantal 'Kirchenaustritte' met de week en de stroom van mensen, die de kerk verlaten, is thans groter dan hij in de Hitlertijd ooit is geweest. Houdt dat aan, dan zullen de inkomsten via de kerkbelasting rapide dalen en komen de kerken, die sedert het begin van het Wirtschaftswunder ondanks de geestelijke malaise in de kerk, in het geld zwommen, in financiële moeilijkheden. En in gelijke mate daalt het aantal studenten der theologie.

In Nederland zal het niet anders gaan. Men lette niet uitsluitend op het getal van de studenten aan de theologische faculteiten en hogescholen. Immers velen van deze studenten denken er niet aan het predikantschap te ambiëren en de pastorie in te trekken. Zij zoeken een leraarschap of een positie in maatschappelijk werk omdat deze banen beter betaald worden en omdat ze er niet voor voelen 'oude vrouwen en zieken te bezoeken' en 'als de schuurpaal van Jan-en-alleman in een gemeente te fungeren'.

En wat onze eigen gemeenten betreft: de toekomst van deze kerken is, maatschappelijk gezien, hoogst onzeker. Daarmee ook de positie van haar predikanten. Is het wonder dat menige jongen met goede gaven een andere kant uitkijkt?

Naar de mens bezien heeft hij ook nog groot gelijk ook. Onze generatie heeft reeds drie kerkscheuringen beleefd: 1926, 1944, 1967. Je wordt bang voor de vierde.

Financieel kan een begaafde jongen beter arts, advocaat, onderwijzer, leraar bij het middelbaar onderwijs worden.

Maar juist omdat de positie van de gemeenten is die ze is en de nood zo hoog is, mogen de kerkeraden, de gemeenten, de vaders en de moeders wel twee dingen doen:

Eerst bidden om arbeiders in de oogst tot de Heer des oogstes.

Dan ARBEIDEN dat jongens en meisjes uit liefde tot de Here en tot zijn volk zich mogen geven aan God en zijn gemeente in het werk voor de kerk en het koninkrijk van God.

Het is, alles ten spijt, zo'n mooi werk!

De Here te dienen in het Woord Gods.

Zoals Calvijn eens zei: „Beter dan een vorstendom en meer dan een koninkrijk waard.”

Geve de Here dat velen van hen, die dit jaar eindexamen doen, het goede besluit nemen. En van harte hopen we dat Apeldoorn het nog druk krijgt, ook met hen!

G. VISEE

TOT DE DIENST DES WOORDS,

DE OPLEIDING

MINISTER VERINGA

en

DE ZILVEREN KOORDE

De minister van onderwijs is er op uit de duur van de academische studie drastisch te bekorten. Voor alle faculteiten en voor elke studierichting. De theologische niet uitgezonderd. Het is te begrijpen. De Rijksoverheid draagt nagenoeg de volledige kosten ook van het hoger onderwijs. Niet slechts de kosten van het academisch bedrijf worden uit de staatskas betaald, maar ook de meeste studenten studeren geheel of gedeeltelijk uit de rijksfinanciën. En de staatsuitgaven voor het onderwijs stijgen zo onrustbarend dat er tijdig voorzieningen moeten worden getroffen. Een van die maatregelen is: beperking van de studieduur en verkorting van de studieprogramma's.

Dat ook voor de theologische studie.

Tot dusver duurde de studie aan de Vrije Universiteit en de Theologische Hogeschool-Oudestraat plusminus zes jaar. Dan was men candidaat. Wie verder wilde gaan en doctoraal examen afleggen, knoopte er nog een jaar of twee bij aan en werd dan na geslaagd examen doctorandus. In de Gereformeerde kerken kon men zich met de candidaatsbul melden voor het praeparatoir examen.

Thans heeft men aan de theologische faculteit van de Vrije Universiteit en aan de theologische Hogeschool te Kampen het plan de theologische studie aldus te doen verlopen dat men na één jaar propaedeutisch examen aflegt; na nog eens drie jaar het candidaats en vervolgens twee jaar later het doctoraal. Deze zesjarige studie zou dan de grondslag vormen voor de bekleding van het kerkelijk ambt. Het is duidelijk dat dit candidaatsexamen en dit doctoraal een niet geringe inperking inhoudt van hetgeen thans voor het candidaatsexamen en het doctoraal gevraagd wordt.

Doch nu komt minister Veringa met het plan deze studieduur nog eens met twee jaar te bekorten. Zou men volgens de plannen van Amsterdam en Kampen na vier jaar candidaat en na zes jaar doctorandus kunnen zijn, de minister wil dat men na vier jaar doctorandus zal zijn.

Dat betekent: de theologische studie wordt nog weer eens drastisch bekort.

Dr Herman Ridderbos schrijft daarover in het Gereformeerd Weekblad van 26 maart:

„Of dit over de gehele linie genomen de theologische studie zal bevorderen of benadeln, is niet gemakkelijk te voorspellen.

Wel te voorspellen is, dat de academische studie, die voor de opleiding tot het predik-

ambt nodig geacht wordt, sterk zal moeten worden beperkt, wil men de doorsnee student in staat stellen na 4 jaar zijn eind-examen (het doctoraal wel te verstaan) af te leggen. En dat zal ook wel betekenen, dat het gehalte van de theologische opleiding aanmerkelijk zal moeten worden verminderd. In dit opzicht zal de klok dus worden teruggezet. Natuurlijk kan de kerk zeggen: wij vinden dit te weinig als basis voor het predikambt en er zal natuurlijk geen minister in Nederland aan de kerk het recht ontzeggen méér te eisen. Als de kerk dit dan ook zelf maar zal willen betalen, d.w.z. bereid en in staat zal zijn de daarbij behorende studietoelagen aan de studenten te verschaffen. Hetgeen gezien de ontwikkeling a) van de hoogte van de studietoelagen, b) van het aantal studenten, c) van de kerkelijke financiën, nadat eenmaal de subsidie voor het theologisch onderwijs aanvaard is, niet meer een (gemakkelijk) haalbare kaart schijnt te zijn.

Dit neemt niet weg, dat de plannen van de minister voor theologie en kerk een zeer ingrijpende en ongunstige invloed dreigen te hebben, zullen zij doorgang vinden. Het zou een sterke vermindering kunnen betekenen in de theologische ontwikkeling van de aankomende predikant, met welk een indrukwekkende titel hij ook aan de academie ontslagen is."

Op één passage uit deze woorden van prof. Ridderbos willen we bijzonder de aandacht vestigen: de kerk behoeft zich natuurlijk niet bij de programs van de minister neer te leggen. Zij kan zeggen: wij laten iemand, die slechts één jaar voor de propaedeuse en drie

jaar theologie gestudeerd heeft, NIET toe tot het kerkelijk examen dat beslist over zijn admmissie tot het kerkelijk ambt. Wij eisen voortgezette studie. Maar dan zegt de minister: Dat is de zaak van de kerken. Zij mogen daarover vrij beslissen, MAAR DAN BETALEN DE KERKEN DIE VERDERE STUDIE ZELF. En dat is dan volgens prof. Ridderbos nu de subsidiëring van het theologisch onderwijs zowel voor de V.U. als voor Kampen een feit is, GEEN HAALBARE KAART.

Hier wordt duidelijk hoe gevaarlijk de subsidiëring van de opleiding tot de dienst des Woords door de overheid is. Eerst speelt de overheid sinterklaas van andermans geld. Dan gaat die overheid — begrijpelijk! — eisen stellen dat de subsidiegelden efficiënt besteed worden. En voorts is de kerk haar vrijheid van handelen kwijt. IN FEITE BEPAALT STRAKS DE OVERHEID AAN WELKE AKADEMISCHE EISEN DE DIENAARS DER KERK MOETEN VOLDOEN.

Het is voor de Hogeschool-Broederweg en voor de Theologische Hogeschool-Apeldoorn een baken in zee.

We hopen van harte dat men zijn vrijheid zal bewaren.

En onze kerken zullen moeten verstaan dat, nu de wetenschappelijk voorbereidende studie aan 'Apeldoorn' werd 'uitbesteed' de door Apeldoorn verleende diensten ook financiële verplichtingen scheppen.

Vrijwillig!

Immers de Chr. Geref. broeders hebben voor hun diensten NIETS geëist!

G. VISEE

Convent van Kerken

Dezer dagen zal D.V. in Zwolle een „Convent” van de buiten het verband gezette Geref. Kerken worden gehouden. Dat wil zeggen: een vergadering van, officieel door de kerkeraden daarvoor aangewezen, **afgevaardigden** van die kerken.

Zo'n Convent is dus niet maar een conferentie van predikanten, of ouderlingen. Neen, het is een vergadering waarin de kerken door middel van haar afgevaardigden zelf vertegenwoordigd zijn. Alle z.g. „vrije” kerken zijn uitgenodigd daarheen afgevaardigden te zenden.

Het is voor de, vermoedelijk vele, lezers die daarvan niets weten, wel interessant te vernemen, dat een dergelijk „convent” ook reeds in vroeger jaren, nl. in de tijd van de Doleantie, werd gehouden. En wel van 28 juni—1 juli van 1887.

In januari van dat jaar was in verband met de toen in volle gang zijnde doleantiebeweging een congres van gereformeerde leden van de Herv. Kerk gehouden om over de reformatie van de kerk te spreken. En dat congres had aan de toen reeds in Voorthuizen bestaande „dolerende” kerk gevraagd zo'n convent samen te roepen.

Men besefte goed dat alleen een kerk zo'n Convent van kerken kon bijeenroepen. Aan dat verzoek voldeed deze kerkeraad en op de genoemde dagen kwam het in Rotterdam bijeen. Op dat Convent waren 76 „uitgeleide”, „vrije” kerken vertegenwoordigd.

Een commissie samengesteld uit de kerkeraden van Amsterdam en Rotterdam had de door de onderscheidene kerken ingediende vragen en voorstellen een overzichtelijk Agendum vastgesteld dat grondig en vlot werd afgewerkt. Deze commissie had ook, om uren vergende stemmingen te voorkomen, de suggestie gedaan bepaalde met name genoemde afgevaardigden tot moderamen van het convent te benoemen. Het convent volgde deze suggestie op. Prof. Rutgers, een afgevaardigde van de kerk van 's-Gravenhage, werd praeses.

De Acta van dit Convent zijn bijzonder

boeiend! Het is een boekje van slechts 55 bladzijden. Maar er staat enorm veel in. En alles is puntig, levendig en exact geformuleerd. Van de dorre, formalistische, juridische pakpapier stijl die de honderden pagina's van de handelingen der tegenwoordige synoden onleesbaar maken is daarin nog geen spoor te bekennen.

Er staat óók in afgedrukt de aangrijpende oproep opgesteld door Mr Dr W. v. d. Bergh en uitgegaan van de kerk van Voorthuizen om op de hemelvaartsdag voorafgaande aan dat Convent een „Dank-, Vasten- en Boetedag” te houden in alle „Vrije Kerken”.

De verleiding is groot om veel van wat op dit Convent werd gezegd en besloten te memoreren. Maar dat kan uiteraard in een blad als het onze niet gebeuren. Toch wil ik een paar dingen noemen.

1. In de Acta wordt in verband met de kerken die „het juk der synodale hiërarchie” hadden afgeworpen, en zich weer aan de Gereformeerde confessie hadden gebonden, meermalen van een „vrijmaking” van de kerk gesproken! In de pers van die dagen worden deze kerken vaak ook „vrije kerken” genoemd. Die naam gebruikten deze kerken graag! Ruim een jaar later zal prof. Bavinck in zijn beroemde rede over de katholiciteit van Christendom en kerk verzekeren dat het in de worsteling om kerkherstel, om reformatie, om waarachtige éénwording der kerk vóór alles gaan moet om de formulering van „vrije kerken”. Want alleen die „vrije kerken, d.w.z. de kerken die zich in geloof en belijdenis vrij hebben gemaakt van iedere band aan de staat om zo in alles naar de Schrift te leven hebben de belofte der toekomst.”

2. Het Convent sprak voorts uit dat de „dolerende” kerk er beslist niet toe mochten overgaan een definitief kerkverband te formeren. Dat zou alleen mogen geschieden wanneer alle Gereformeerde Kerken in den lande daarin zouden zijn opgenomen. Dat was toen — en we zeggen er bij ook nú nog — lang niet het geval. Er waren toen Geref. Kerken die nog onder het „juk der hiërarchie” leefden en voorts de Christelijke Geref. Kerken, de kerken die ds Ledeboer volgden en nog andere „Vrije Kerken”. Het leggen

van een definitief verband zou „een ongeoorloofde aanmatiging en een miskenning van de rechten der andere broeders zijn, terwijl het voorlopig optreden én een belijdenis van eigen onvolkomenheid, én de bede om met de overige broeders verenigd te worden insluit.”

3. De in het Convent saamgekomen kerken noemden zich „dolerende” (dat is: klagende) kerken. Dat wil zeggen — en het is in verband met het grove misbruik van deze term dat in de laatste jaren werd gemaakt dat grondig ter harte te nemen — deze kerken zijn „als klagende naar God over de verongelijking zijner Kerken, **dolerende bij de Overheid**, in zoverre deze een vals kerkbestuur tegenover ons handhaaft, en zij tóch, bij de gratie Gods regerend, gehouden is aan Gods Kerken recht te doen.”

4. Voorts werd in verband met de kerkenordering uitgesproken dat men „naar de gelegenheid der tijden en om het afsluiten op de onmogelijkheid” verschillende bepalingen van die kerkenordering „als onuitvoerbaar kon laten liggen.” Uit zo'n uitspraak blijkt dat men een „kerkorde” niet als een wet, een reglement of een contract opvatte. Ten opzichte van dergelijke stukken zou zo'n uitspraak uiteraard absurd zijn.

5. Er werd eveneens uitgesproken dat een provinciale **samenvoeging van kerken** — samenkomende in provinciale of particuliere synoden — „geen eis van het kerkrecht” is. Er werd daarom verklaard dat de eerstkomende generale synode uit afgevaardigden van de onderscheidene classes zou bestaan.

6. Interessant is ook de uitspraak dat „ieder moet worden vrijgelaten” om zich aan te melden voor het kerkelijk onderzoek dat nodig is om toegelaten te worden tot het ambt van dienaar des Woords, „onverschillig waar hij zijn opleiding genoot, en dat alleen deze bepaling te maken zij, dat iemand, die geen kandidaat in de Heilige Godgeleerdheid is” (behalve in de met name genoemde bekende theologische „vakken”, C.V.) ook zal kunnen onderzocht worden in de Nederlandse taal, de geschiedenis des vaderlands en de aardrijkskunde.¹⁾

7. Het Convent besloot dat zijn vergaderingen niet publiek zouden zijn. Wel zou dagelijks een mededeling omtrent het verhandelde aan de onderscheidene bladen worden toegezonden. Kuyper, overigens een groot voorstander van zo ruim mogelijke kerkelijke publiciteit, motiveerde dit besluit in „De Heraut” met de opmerking, dat men in een kraamkamer geen toeschouwers toelaat.

☆☆☆

Dit waren enkele opmerkingen over het gezegende Convent van Kerken uit het jaar 1887.

Ik moge aan dit verhaal nog toevoegen dat naar mijn overtuiging een vergadering waarin afgevaardigden van alle kerken zitting hebben de meest christelijke, de meest gereformeerde en de meest kerkelijke samenkomst van een **gemeenschap van kerken** is!

In ieder geval wordt het dan aan een kleine sectarisch gezinde meerderheid onmogelijk gemaakt om, met behulp van een door middel van die ellendige „getrapte” verkiezingen doorgevoerde „zuiveringsaktie”, een z.g. „eenstemmige” synode te vormen die dan de kans krijgt en grijpt om dan voor mogelijke kerkelijke instellingen en deputaatschappen mannetjes te kiezen die trouw de partijen volgen.

KAMPEN

C. VEENHOF

¹⁾ Het ging hierbij niet over predikanten — naar art. 8, K.O. Over hen werden aparte uitspraken gedaan!

IN MEMORIAM WIM BORGdorFF

„Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb mijn loop ten einde gebracht, ik heb het geloof behouden; voorts ligt voor mij gereed de krans der rechtvaardigheid, welke te dien dage de Here, de rechtvaardige Rechter, mij zal geven, doch niet alleen mij, maar ook allen, die Zijn verschijning hebben liefgehad.”

Hieronder volgt de tekst van de toespraak van ds. D. J. van Stelten en het gebed, uitgesproken door ds H. Amelink bij de begrafenis van ds Wim Borgdorff, maandag 26 april 1971 te Baarn.

Lieve Tiny en kinderen, broeders en zusters, die zoveel van Wim hebt gehouden.

Ook vanmorgen willen we ons laten be-
moedigen door het Woord van God, onze grote Vriend.

Wij behoeven Wim niet te rechtvaardigen voor Kerk en wereld.

Maar we mogen ons voor ons zelf wel laten troosten met de wetenschap dat Wim onbetwistbaar een gelovig kind van God, een trouwe knecht van Zijn Meester is geweest.

En we mogen roemen in de genade van God, die onloochenbaar zo heerlijk in Wims leven gewerkt heeft.

Ik las enkele verzen uit 2 Tim. 4 (vs 7 en 8) ... Dat zijn woorden van Paulus, in wie de genade van God ook zo machtig gewerkt heeft.

Paulus heeft evenals Wim zijn leven gesteld in dienst van het Evangelie van Jezus Christus, dat dit inhoudt, dat Christus is gestorven voor onze zonden naar de Schriften, en dat Hij is opgewekt tot onze vrijspraak, de vrijspraak van de goddeloze.

Dat is het Evangelie.

Niets erbij. Niets eraf.

Alleen door dit Evangelie is er redding. Voor ieder, die gelooft.

Dat Evangelie komt de hoogmoed van het menselijk hart niet in het gevlei.

Het is Paulus dan ook niet in dank afgenomen door kerk en wereld.

Integendeel: ergens schrijft hij: ik ben een schouwspel geworden voor de mensen, ik ben niet in ere, ik wordt gescholden, vervolgd, gelasterd, ik ben als het uitvaagsel der wereld geworden, ik heb met de wilde dieren gevochten.

In zijn leven bleek waar, wat Christus gezegd heeft: een knecht is niet meer dan zijn Heer.

Wim heeft datzelfde Evangelie gediend.

Hij had er al zijn gaven en krachten voor over.

Ik herinner mij, hoe hij eens in een preek ons op het hart bond om alles, alles achter te stellen bij deze parel van grote waarde: dit Evangelie, dat er redding is voor mensen, die zelf met niets kunnen aankomen bij God. Die met niets behoeven aan te komen bij God, omdat ze alleen maar hun vertrouwen behoeven te stellen op de Here Jezus.

Deze Evangelie-dienst is ook voor Wim een strijd geworden.

Maar dat had hij er voor over. Want het ging hem er om dat het Evangelie het Evangelie bleef: de goede Boodschap niet voor een godsdienstige upper-ten, maar voor zondaren.

Zijn laatste preek in Loosdrecht was een adventspreek. Daarin liet hij zien dat de Zoon van God, de Grote Koning, niet in grote

praal en luister, maar als een onaan-
zienlijk kind, een verachte, ver-
worpen, een slaaf ter wereld kwam.

En Wim liet ons zien, hoe blij we daarmee mogen zijn. Want nu weten we, dat de Here Jezus er is voor mensen die geen enkele pretentie kunnen voeren voor verachtelijke herders, voor kleine kinderen, voor hoeren en tollenaars, voor ons.

We worden door genade zalig.

Met de prediking van dit Evangelie is hij nooit opgehouden.

De eerste preek na zijn ziekte, vorig jaar Pasen, over Psalm 103, was weer één jubel op de goedertierenheid van God, die on Christus' wil ons niet doet naar onze zonden.

De laatste maanden van het vorig jaar was hij bezig systematisch een nieuw commentaar op het Evangelie van Johannes door te lezen. Toen hij toe was aan Joh. 3:16: „alzo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar het eeuwige leven krijgt” — toen hij hier aan toe was, kwam — schrijft hij — „dit Evangelie zo overweldigend naar me toe, dat ik dacht: nu moet ik er dit jaar op het Kerstfeest over preken.”

Dat heeft hij gedaan.

Het werd zijn allerlaatste preek.

Hij liet er in zien, hoe de Here Jezus Nicodemus al zijn pretenties uit handen sloeg, en hem dringend nodigde alleen op de gekruisigde Christus te zien, zoals Israël naar de koperen slang.

En hij eindigde de preek zo: — en toen wist hij dat hij over enkele dagen geopereerd zou worden —

„Ik denk aan wat Paulus zegt in 2 Kor. 12. Hij was toen geen Farizeeër meer. Niettemin zei hij ook toen: Ik heb een welbehagen in zwakheden, smaadheden, noden, vervolgingen, benauwenissen, want Gods kracht openbaart zich pas tenvolle in onze zwakheid.

Dat moeten we niet elke dag zeggen, want dan is het niet echt meer.

Maar na Joh. 3:16 mogen we 't één keer proberen te zeggen: ik heb er behagen in, dat alles wordt afgebroken. Want zo komt er pas ruimte voor het Woord van de Heer: Mijn genade is u genoeg.”

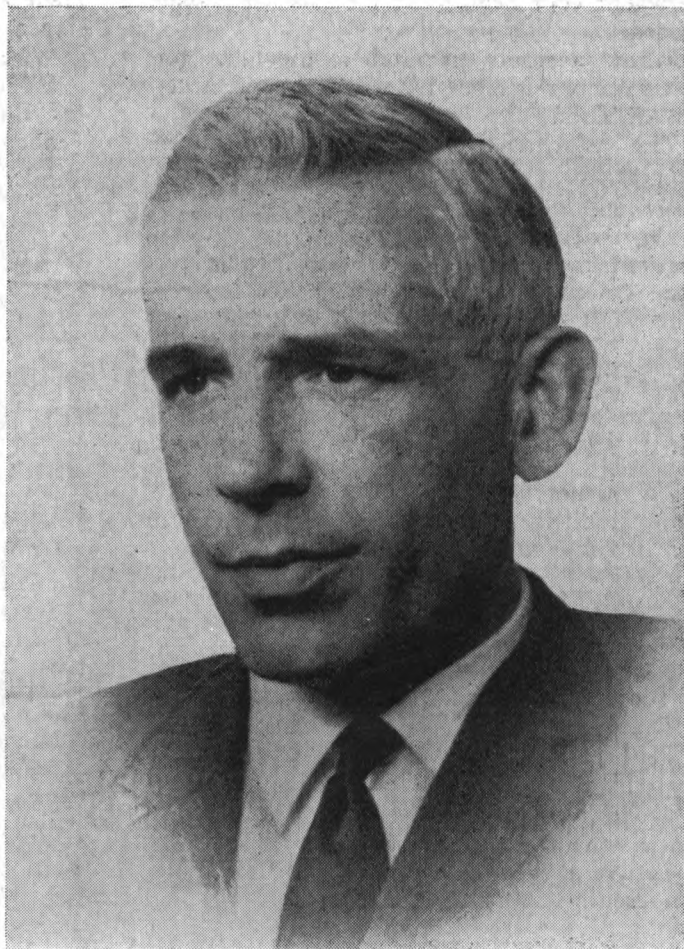
Na zijn operatie, nog in het ziekenhuis, zei hij tegen me: „Dik, preek gewoon het eenvoudige Evangelie.

Daar moet ieder het mee doen.”

Wim heeft voor een goede zaak gestreden.

Een strijd voor een goede zaak is een slechte strijd en bijvoorbaat verloren als we daarbij door vleselijke hartstocht beheerst worden.

Wim heeft hem goed gestreden.

In de gezindheid van Christus, die als Hij gescholden werd niet terugschold.

Toen hij en de afgevaardigden van Baarn van de classis werden weggestuurd, (heeft hij voordat hij de zaal verliet nog een aangrijpend appèl op de broeders gedaan, en hij zei tenslotte: Broeders, ik ben wel erg verdrietig. Maar ik haat u niet.

(Wij moeten het ook niet doen.)

Zo heeft Wim de voetstappen van de Meester gedrukt.

Niet in eigen kracht.

Door het geloof, door zich vast te klampen aan zijn Vriend. Die hielp hem. Daardoor heeft hij het niet onderweg laten afweten als 't hem soms bijna te machtig werd.

Maar is hij doorgedaan, totdat zijn loop teneinde kwam. En hij ziek werd.

Toen bleek overduidelijk, dat het geloof, dat hij ons gepredikt heeft, ook echt het zijne was.

Hij sprak altijd in prachtige volzinnen.

Het bleken geen mooie woorden geweest te zijn. Zijn geloof was de levende persoonlijke band met Christus. Zijn Vriend, aan wie hij zich in simpel vertrouwen overgaf.

We lazen voor zijn operatie het Evangelie uit Efeze 1, dat Christus uit dood is opgewekt en nu aan de rechterhand van God heerst boven alle machten in deze wereld, ook de machten van ziekte en dood, en toen, als antwoord op dat Evangelie, beleed Wim eenvoudig zijn geloof:

„Mijn Vriend is de Koning van alle koningen, en toch mijn Vriend.

In de weg, die ik moet gaan, zijn vele bochten, maar achter elke bocht weet ik mijn Vriend. En als ik moet gaan door de laatste bocht, weet ik toch dat Hij er is: mijn Vriend!”

Voordat hij naar de operatiekamer werd gebracht sterkte hij zich met Psalm 91: „die in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten vernacht in de schaduw van de Almachtige. Ik zeg tot de Here: mijn Toevlucht en mijn Vesting, mijn God op Wien ik vertrouw.”

Veertien dagen geleden — weer terug in het ziekenhuis — zei hij, dat hij er zeker van was, dat geen ziekte of benauwdheid, geen dood of leven, hoogte of diepte, hem zou kunnen scheiden van de liefde van God en Christus Jezus zijn Heer.

En toen hij hoorde, dat de doktoren hem opgegeven hadden, kwam dit bericht wél onverwacht voor hem, maar niet als het laatste woord.

Want aanstonds nam hij de toeylucht tot zijn machtige Helper bij wie uitkomst is tegen de dood.

Zijn gedachten werden na een paar dagen onhelder en verward. Maar de rust van het geloof bleef in hem.

De middag voor zijn sterven brak op een gegeven moment de Geest van het geloof door de waas heen en deed hem stamelen:

„In Christus... Woord... Christus bewaart... Bewaart... In Christus... En toen met vaste stem: AMEN.”

Dat betekent: het is wáár!

Met die belijdenis komt hij niet bedrogen uit.

„Want het Woord is betrouwbaar:
indien wij met Christus gestorven zijn,
zullen we ook met Hem leven.
Indien wij volharden, zullen wij ook
met Hem als koningen heersen.”

Wim hééft volhard.

Tot de eindstreep.

Door het geloof.

Zo heeft hij de prijs behaald: de erekrans: hij zal het horen uit de mond van de rechtvaardige rechter: „trouwe dienstknecht, ga in in de vreugde van uw Heer.”

Is dat geen troostrijke wetenschap, Tiny, kinderen!?

En dan nog dit: jij en je kinderen hebben dezelfde machtige Helper als Wim. Hij zal jullie bijstaan op de weg, die jullie nog moeten afleggen.

Het christelijk leven is vaak moeilijk. Het is geen glijbaan naar de hemel.

Paulus zegt, dat het meer lijkt op een afmattende lange afstandsloop: het hart klopt ons in de keel, het bloed bonst ons in de oren. Steek in de zij. Het hemd plakt ons op de rug. We hebben geen adem meer.

Soms denken we: ik houd het niet meer vol. Maar: wij hoeven niet op eigen benen te lopen.

Wij mogen gelóven: d.w.z. we mogen ons aan de Helper toevertrouwen. Hij draagt ook jou, Tiny. Hij stelt jou en je kinderen in staat te volharden tot ook jullie de eindstreep halen. En dan krijgen ook jullie de prijs.

Dat duurt niet lang meer.

De komst van de Heer is nabij.

Straks zien we Hem verschijnen.

Dan wordt alles nieuw.

Dat is zeker.

Want het nieuwe begin is er al.

Sinds Pasen.

’t Is als met mensen, die in een diep dal tussen de bergen wonen.

’s Morgens vroeg kan alles potdicht zitten met laaghangende nevels. Ze zien niets dan somber grijs boven en om zich.

Maar ineens kan er een kleine opening in de nevels vallen. Daardoor heen zien ze de stralende blauwe hemel. Dán sluit zich het neveldek weer. ’t Is weer even somber grijs als tevoren. Maar ze wéten: het is mooi weer. Nog even, de zon moet nog iets sterker worden, dan zullen alle nevels opklaren en ook wij van het mooie weer genieten.

Wij leven in een donkere wereld.

Maar op Pasen is er een gat in de wolken geslagen. Toen is Christus opgestaan uit de dood. En Hij heeft allen die in Hem zijn met zich het graf uit en de hemel in genomen.

Sindsdien weten we: het nieuwe leven is er, in Christus. Ja, wij sjokken, strompelen nog onder een laag wolkendek. We krijgen het er soms benauwd onder.

Maar het zal niet lang meer duren. Nog even: dan komt Hij, Jezus Christus. Dan breekt Hij weer door de wolken heen. Dan veegt Hij ze definitief op zij. Alle doodschaduwen vaagt Hij weg, zover het Westen verwijderd is van het Oosten.

Dan zal zijn Stem klinken machtig als een bazuin. Zodat allen, die in de graven zijn, Hem zullen horen. En die in Christus ontslapen zijn, zullen eerst opstaan.

Wim ook.

Wij ook, als we al gestorven zijn in Christus. En dan zullen we samen met de nog levenden de Heer tegemoet gaan in de lucht.

En dan zullen we samen met Hem op een zonovergoten nieuwe wereld gaan wonen.

Nee, niet zon-overgoten. De zon zal daar niet meer nodig zijn.

Want het vriendelijk aangezicht van God Zelf zal ons bestralen.

En God zal alle tranen van de ogen afwissen.

Daar zal geen verdriet meer zijn.

Daar zal geen gescheurde kerk meer zijn.

Daar zal geen ziekte en dood meer zijn.

Geen eenzaamheid.

Geen zonde.

Alles zal alleen maar goed zijn.

Vertrouost elkaar met deze woorden.

Amen.

Onze Vader, die in de hemelen zijt.

U weet, waarvoor wij hier bij elkaar zijn en hoe droefheid ons hart vervult.

Toch willen wij, in het nochtans van het geloof, beginnen met U te danken.

Wij danken U voor het heerlijk Evangelie van onze Here Jezus Christus.

Voor de blijde boodschap van Zijn dood voor ons en voor Zijn opstanding voor ons.

Wij danken U dat onze Heiland is overgeleverd om onze overtredingen en is opgewekt om onze vrijspraak.

Wij danken U dat wij in dit geloof nu bij elkaar mogen zijn.

Wij danken U dat we dit Evangelie weer mochten horen.

Wij danken U dat wij in dit geloof mogen bijeen zijn om Uw dienstknecht Wim Borgdorff te begraven — en wetende dat het gebed het voornaamste stuk van de dankbaarheid is — bidden wij U voor zijn vrouw Tiny en kinderen, die hij zo lief had.

Wil hen helpen, Here.

Doe hen vast geloven dat de belofte van onze Heiland echt waar is: „zie Ik ben met U al de dagen tot aan de voleinding der wereld. Dag aan dag draagt Hij ons.”

En maak ook Uw belofte aan haar waar dat Uw vrede, die alle verstand te boven gaat, haar gedachten en zinnen zal behoeden in Christus Jezus.

Geef de kinderen de blijde herinnering dat zij een vader hadden, die een goede herder was.

Wij danken U voor wat hij geweest is voor de familie Borgdorff.

Wij danken U voor wat Hij geweest is voor de familie Zwolsman.

Zegen hen allen.

Ook hen die ver weg zijn en die dit later zullen horen.

Wij danken U voor wat hij geweest is als dienaar van het Evangelie van Jezus Christus.

In de gemeente van Gorkum en in de gemeente van Baarn en in zo veel gemeenten waar hij Uw boodschap verkondigd heeft. En waar met vreugde naar dit Evangelie geluisterd werd.

Vreugde, niet maar omdat hij zulk een goede dominee was, maar vreugde, omdat hij bracht de blijde boodschap van de verlossing door het werk van Jezus Christus.

Niets meer. Niets minder.

Wij danken U dat hij de vrijspraak door ’t geloof alléén zonder de werken verkondigd heeft.

Wij danken U dat hij verslonden was door het verlangen naar de eenheid van allen, die onze Here Jezus Christus in onverderfelijkeheid lief hebben.

Wij danken U dat hij, ondanks het feit dat hij daarin door velen niet begrepen werd, voortgegaan is met te prediken Jezus Christus en Dien gekruisigd.

Wij danken U dat hij niet verbitterd is geworden noch tegenover U noch tegenover mensen.

En wij bidden U: zegen hen, die hem en de gemeente van Baarn en de gemeente van Gorkum uitwierpen. Vergeef hun het kwaad dat zij hebben gedaan.

Zij wisten niet wat zij deden.

Wij danken U dat hij de goede strijd mocht strijden en dat hij het geloof heeft behouden.

Wij bidden U ook vandaag om de eenheid, van alle christgelovigen, waarnaar hij zo sterk verlangde.

Wij bidden U: zegen de gemeente van Baarn.

Laten ouderen en jongeren zijn geloof navolgen en op zijn einde letten.

Geef ons allen hetzelfde vurige verlangen naar de wederkomst van onze Here Jezus Christus, waarin hij leefde en waarin hij gestorven is.

Sterk nu ook op de weg naar het graf zijn Vrouw en kinderen.

Sterk hen en ons allen in de blijde wetenschap dat U bent de HERE, Die ons leven verlost van de groeve.

En met de woorden, waarmee hij zo graag zijn gebeden besloot willen wij nu ook eindigen: om Jezus wil, uit genade. Amen.

OVER ENGELLEN EN ZO

Hebt u wel eens een engel gezien?

Nu, dat is niet zo'n gekke vraag. Laten we elkaar niet wijsmaken, dat engelen niet bestaan. En elkaar niet wijsmaken, dat ze alleen vroeger bestonden. En elkaar helemaal niet wijsmaken, dat ze alleen in de Bijbel bestaan. In de Bijbel, en wel van Genesis tot en met Openbaring, wemelt het van engelen. Dat is waar. Ze zijn grootheden, waarmee alleszins moet worden gerekend. Maar ook buiten de Bijbel zijn talloze gevallen bekend geworden, die spreken van speciale boodschappers van God; die mededelingen doorgeven, waarschuwen, raad geven, gebeurtenissen aankondigen. De bekende zweedse theosoof Emanuel von Swedenborg verhaalde bijvoorbeeld, dat hij bij alle sterfbedden, die hij had meegemaakt, enige paren engelen aanwezig had gezien. Trouwens van veel stervenden — en ook van mensen die in grote spanning geweest zijn — is bekend, dat zij verklaren engelen gezien te hebben.

Jawel. Dat komt onze theologen moeilijk verteerbaar voor. Vooral zij die nog onder de invloed van het rationalisme staan kunnen het waarnemen van engelen niet pruimen. Dat hoofdstuk is theologisch taboe verklaard: verboden toegang, alleen voor bevoegden. Wanneer Elisa een leger van engelen zag; en wanneer op zijn gebed ook zijn knecht die engelen mocht zien — dan gaat dat nog. O ja: en wanneer zwartjes verklaren dat ze een blanke zendeling in het donker omringd hebben gezien van vreemde beschermers — dan mag dat op de achterkant van de zendingkalender staan. Maar hier en nu te spreken over engelen: niet als theologische ficties maar als reële schepselen Gods — dat gaat ons rijkelijk ver. Stel je voor.

Jawel, stelt u zich voor. Stelt u zich voor dat wij niet omringd werden door engelen. Stel u voor dat we de hele dag — en de hele nacht — aan onszelf waren overgelaten; en aan de Satan en zijn rijk van demonen. U zou geen hap meer door de keel krijgen; u zou geen oog meer dicht doen. Maar dan herinneren wij ons, dat de Heere zijn engelen als gediensstige geesten uitstuurt, ten behoeve van allen die de zaligheid beërven.¹⁾ Ze zijn erbij, op elk gevaarlijk ogenblik. Ze waarschuwen ons. Ze geleiden ons. Ze passen op dat we ons aan geen steen stoten. En ze brengen rapport over ons uit.

De kerk heeft er in de middeleeuwen vromelijk op losgefantaseerd: over die engelen en zo. En engens moet u het kunnen begrijpen, dat onze vaders bij de reformatie tegelijk met de santen-kraam ook het engelenvolk, zeer bepaald onze beschermengelen, overboord spoelden. Maar daarmee deden onze vaders zichzelf te kort, omdat ze aan Gods woord tekort deden. De Schrift zegt nadrukkelijk over de „kleinen” onder de gelovigen: dat hun engelen dagelijks voor Gods aangezicht staan. Blijkbaar om rapport uit te brengen.

—o—

Dat „voor God staan” duidt het beste hun dienst aan. Van Nebukadnezar staat geschreven, dat zijn geleerden „voor de koning stonden”. Gabriël zei: „ik ben Gabriël, die voor God sta”.²⁾ De profeet Jesaja zei, dat de engel van Gods aangezicht zijn volk redde.³⁾ En boven de ark in het heiligdom waren twee engelenfiguren geknield voor Gods aangezicht, waarom wij nog altijd zingen: „die in Israël tussen cherubs woont”.⁴⁾ Trouwens de wanden van de tabernakel en van de tempel waren vol van engelenfiguren. Waarom? Blijkbaar om als „boeken der leken” ons duidelijk te maken, hoe ook wij Hem mogen dienen: zo getrouw als de engelen.⁵⁾

Wanneer u in de Bijbel engelen tegenkomt, zijn het dan ook altijd ambtsdragers, lasthebbers, dienaren, boodschappenjongens. God

zond zijn engel om Daniël's vrienden uit het vuur te redden.⁶⁾ Eveneens om Daniël van de leeuwen te redden.⁷⁾ God zond een engel, die voor Abrahams knecht uit ging, om een vrouw voor Izaäk te vinden.⁸⁾ Jacob zei later: de engel Gods heeft mij uit alle nood verlost.⁹⁾ Op de woestijnreis van Israël gaf de Heere een bode „voor het aangezicht van zijn volk”¹⁰⁾, dat is: te hunnen dienste. Die engel vernietigde de vijanden van Gods volk.¹¹⁾ Ook Mozes heeft gezegd dat een engel (dus niet Mozes zelf zo zeer!) Gods volk uit Egypte had gevoerd.¹²⁾ Deed die engel dat helemaal alleen? Misschien was het wel Michaël, een belangrijke generaal; met zijn „heirscharen”.¹³⁾ Want engelen gaan meestal in veelvoud. De Heiland kon als hij wilde over twaalf legioenen van engelen beschikken.¹⁴⁾ Bij zijn geboorte al speelde een „grote hemelse legermacht” mee.¹⁵⁾ En bij de verzoeking in de woestijn dienden de engelen Hem; anders had een waarachtig mens het toch nooit zes weken uitgehouden? De Satan, die met Hem sprak, moet ze wel gezien hebben, toen hij psalm 91 aanhaalde. En al die anderen hebben de engelen natuurlijk ook wel gezien; wisten waarover ze spraken. Hoe zou Mozes, hoe zouden Bezaleël en Aholiab de tabernakel hebben kunnen versieren met engelen, als ze niet wisten hoe die er uit zagen?

Tijdens Jezus' verblijf op aarde waren er steeds engelen bij Hem. Bij zijn aankondiging. Bij zijn geboorte. Bij zijn doop. Bij de verzoeking in de woestijn. Bij de beproeving in de hof van Gethsemané. Bij zijn graf. Bij zijn lege graf. Bij zijn hemelvaart. Ze stonden dagelijks „voor zijn aangezicht”, tot zijn dienst.

Jezus sprak ook veel over hen; als over reële grootheden. Schepselen Gods, gediensstige geesten¹⁶⁾, tot hulp van de rechtvaardigen. „De maaiers zijn de engelen” zei Hij¹⁷⁾, sprekend over het wereldeinde. De arme Lazarus werd (bij wijze van spreken — want nu was het een gelijkenis door engelen tot nabij Abraham gedragen.¹⁸⁾ De apostelen werden ook al verzorgd door engelen, toen ze het te kwaad kregen.¹⁹⁾ En er was een engel die van tijd tot tijd het badwater Bethesda kwam beroeren. Terwijl er tenslotte ook sprake is van bestraffende, van wrekende, van verdervende engelen.²⁰⁾

—o—

De verhouding tussen mensen en engelen wordt, zij het fragmentarisch, door de Bijbel aangeduid. Ze zijn er om ons te helpen op onze heilsweg; niet omdat zij onze dienaren zijn — maar omdat ze Gods dienaren zijn. Wij zijn momenteel lager dan de engelen geplaatst.²¹⁾ Maar dat is tijdelijk: straks zullen wij als de engelen zijn²²⁾ zelfs de engelen oordelen.²³⁾ Overigens weten ook zij niet alles: ze zijn begerig om Gods verborgenheden te mogen zien²⁴⁾ en mogen door ons nooit worden aanbeden.²⁵⁾

De verhouding van mensen en engelen komt wel heel bijzonder uit: wanneer menselijke ambtsdragers „engelen” worden genoemd. In Openbaring²⁶⁾ wordt gesproken over de zeven engelen der zeven gemeenten, waar kennelijk de voorgangers zijn bedoeld. Ook later: „schrijf aan de engel der gemeente” — dat is: de voorganger, de ambtsdrager, Gods dienaar, het adres van Gods gemeente.

—o—

Dat klinkt allemaal wonderlijk. Laten we het eerlijk bekennen: we weten niet goed raad met die engelen. In dit postrationalistische tijdperk doen we eigenlijk net als de Sadduceeën, de vrijdenkers uit Jezus' dagen: in zo verre we de engelen en de geesten blauw blauw laten. Wanneer iemand onder

ons vandaag zou verklaren dat hij een engel gezien had... (kom laten we even flink zijn; wat vroeger kon kan nu toch ook? Gods hand is niet korter geworden; de engelen zijn niet in het Boek der boeken opgesloten.) Maar wanneer iemand vandaag nuchter zou verklaren dat hij een engel gezien had... zou hij niet als een melaatse worden gemedend? Zou er geen kerkelijke procedure worden aangespannen met alles wat daar bij hoort?

Toch. Je zult ze de kost moeten geven, die — alleen al in de Bijbel — met engelen zijn geconfronteerd. Abraham kreeg ze wel op bezoek. Hoe zagen ze er toen uit? Als gewone mannen, aanvankelijk voor reizigers aangezien.²⁷⁾ Als krachtige helden, zegt de psalmist.²⁸⁾ Zacharia sprak herhaaldelijk met een engel en wist wie hij voorhad. Soms ook hadden ze vleugels; een enkele maal zes vleugels.²⁹⁾ De herders in Effrata's velden wisten, wat ze gezien hadden; men liet zich niets wijsmaken. De discipelen zagen in de hof van Gethsemané een dienaar, die ze als een engel herkenden. Toen Stefanus voor het Sanhedrin stond zag de hele raad zijn gezicht „als dat van een engel”³⁰⁾ En Cornelius zag duidelijk een engel binnenkomen.³¹⁾ Jacob heeft met een engel gevochten; hij had er een kwade partij aan. Johannes sprak van een sterke engel, met de stem als van een brullende leeuw.³⁶⁾

Men wist dus hoe een engel er uit zag. Kende men de engelen-reliefs uit de tempel niet? Ezechiël beschreef de latere tempel; die had afbeeldingen van engelen met twee gezichten: van een mens en van een leeuw.³²⁾

En hiermee komen we op de grens van het reële en het symbolische uit de Schrift. Wanneer we over die grens gaan worden engelen ook wind en vuur genoemd³³⁾; ja er is sprake van engelen, die de winden des hemels vasthouden⁴³⁾; of die één voet op de aarde en één op de zee zetten.³⁵⁾

En dan nog die „engel van Petrus”. Petrus zat gevangen en zijn vrienden meenden dat hij dood was, toen hij aan de deur klopte. De vrienden dachten dat „zijn engel” aan de dienstbode verschenen was.³⁷⁾ Hoe? Misschien hijzelf, „in een gezicht”, zoals Cornelius de engel zag? In een toestand van helderziendheid, zoals Elisa's knecht overkwam?

Hier vermenigvuldigen zich onze vragen. We zijn allen begerig in deze verborgenheid in te zien — die ons straks wel duidelijk zal worden. Het is jammer dat de brief aan de verstrooide Hebreëen over die engelen boven de ark „niet in bijzonderheden kon treden”.³⁹⁾ Wat zouden we er graag wat meer van weten.

En dan zijn er nog aparte engelen, die we niet vermeld hebben. Het zijn de musicerende, zingende en dansende engelen. Het zijn zulke dienaars als vroeger de levitische zangers en speellieden in de tabernakel en de tempel, die dag en nacht tot plicht hadden met hun musische diensten de Heere lof toe te zingen: de serafs!

Ook over die musicerengelen zijn schone en zeer heerlijke dingen te zeggen. De Bijbel vertelt er van. Zullen we daar volgende week nog eens over spreken?

D. W. L. Milo - Vierhouten

1) U mag de voetnoten ook overslaan. Ze zijn alleen voor wie het geschrevene curieuselijk willen controleren. — 2) Luc. 1 : 19 — 3) Jes. 63 : 9 — 4) Ps. 80, 99, Jes. 37 : 16 — 5) Zondag 49 H.C. — 6) Dan. 3 : 28 — 7) Dan. 6 : 23 — 8) Gen. 24 : 40 — 9) Gen. 48 : 16 — 10) Ex. 23 : 20 — 11) Ex. 23 : 23; 33 : 21 — 12) Num. 20 : 16 — 13) Ps. 148 : 2 — 14) Mtt. 26 : 53 — 15) Luc. 2 — 16) Hbr. 1 : 14 — 17) Mtt. 13 : 39 — 18) Luc. 16 : 22 — 19) Hd. 12 — 20) 1 Kron. 21 : 15 — 21) Ps. 8, Hbr. 1, 2 — 22) Luc. 20 : 36 — 23) 1 Cor. 6 : 3 — 24) 1 Ptr. 1 : 12 — 25) Op. 19 : 10 — 26) Op. 1 : 20 — 27) Gen. 18, 19 — 28) Ps. 103 : 20 — 29) Jes. 6 : 2 — 30) Hd. 6 : 15 — 31) Hd. 10 — 32) Ez. 4 : 18, 20 — 33) Hbr. 1 : 7 — 34) Op. 7 : 1 — 35) 10 : 2 — 36) 5 : 2; 10 : 3 — 37) Hd. 12 : 15 — 38) Hbr. 9 : 5.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Burlington-West (Can.): drs D. Deddens te Leeuwarden; te London-Watford (Can.) en te Chatham (Can.): kand. M. C. Werkman te Burlington (Can.); te Smithville (Can.): ds P. Kingma te Smithers (Can.): te Veendam-Zuidbroek-B: ds H. Pool te Veenendaal; te Eindhoven: ds E. R. Postma te Breukelen; te Kampen: ds Z. G. van Oene te Zwolle; te Urk-Nagele-B: ds R. T. Urban te Ferwerd-Hallum; te Hoogkerk-B: ds D. Nieuwenhuis te Harlingen.

Aangenomen: naar Den Helder-B: ds C. Post te Pieterburen.

Bedankt: voor Marknesse (N.O.P.): ds H. Smit te Den Helder; voor Dronten (Oostelijk Flevoland): ds F. van Deursen te Haarlem; voor Amsterdam-Zuid: ds F. Mul te Deventer; voor Ureterp-B: ds J. de Feijter te Hoogezand-Sappemeer; voor Vlaardingen-B: ds A. Geelhoed te Hasselt; voor Ermelo-B en Eindhoven-B: ds R. T. Urban te Ferwerd-Hallum; voor Apeldoorn-B: ds M. J. C. Blok te Voorburg; voor Vlaardingen: ds G. Mul te Deventer; voor Blija-B en Holwerd-B: ds E. J. Oosterhuis te Lemele-Lemelerveld.

Ds W. Borgdorff — Op vrijdag 23 april jl. is ds W. Borgdorff, predikant te Baarn, overleden. Hij diende de gemeenten te Gorinchem (1952-1956) en Baarn (1956-1971). Ds Borgdorff bereikte de leeftijd van 46 jaar.

DE GEREFORMEERDE KERK
te Nieuwendam-Amsterdam-Noord

Scriba: J. Schonewille,
Mastbos 53, aldaar
telefoon 020-271412

Amsterdam-Noord, 8 maart 1971

Aan de Kerkeraden van De Gereformeerde Kerken, die door de raad van de Kerk te Zwolle (scriba br M. Lok, Wilhelminastraat 6) worden uitgenodigd tot tot een vergadering aldaar op 1 mei a.s.

Zeer Geachte Broeders in de Here,

Het is U bekend, dat de Kerkeraad van Zwolle aan onze Kerken voorstelt een blijkbaar centraal bedoelde **studiecommissie** te benoemen over de onder ons als Gereformeerde Kerken geldende Kerk(elijke) orde.

Wij zijn evenwel met grote klem van oordeel, dat het volgen van dit voorstel ons als Kerken opnieuw doet vastklonteren in het van bovenaf ons **laten** dirigeren en gediendeerd worden, dat we na de vrijmaking 1944/45 toch weer spoedig bij onszelf of bij zusterkerken zo ernstig kregen te beleven.

Dienen er dan geen veranderingen in de huidige Kerkorde te worden aangebracht? Daar staan we alleszins voor open en die oordelen wij in meer dan een opzicht ook zelf nodig.

Maar, zo voegen wij er aan toe, laat elk van onze Kerken, die bepaalde concrete veranderingen in de Kerkorde nodig oordeelt, deze dan wel omschreven en toegelicht voorleggen aan die Kerken, waarmee zij vanwege naburigheid in meer of minder geregeld direct contact verkeert (als het van ouds zo genoemde classicaal ressort), en laat van daaruit het alsdan gevormde oordeel over zulke nodig gerekende concrete veranderingen aan de andere kringen van genabuurd Kerken worden voorgelegd. Langs die weg kan er geleidelijk aan en op juiste wijze een algemeen oordeel groeien over wat ons als Kerken in dezen te doen staat en kan er de eenvoud van Kerkeraadswerk in bewaard blijven. De Kerken mogen dit Kerkeraadswerk niet maar gemakshalve van zich afschuiven naar zulk een centrale studiecommissie en het nadenken over het toch zo eenvoudige kerkelijk, d.i. christelijk, geestelijk samenleven met elkaar mogen ze niet nog

meer verleren.

Voorstellen tot veranderingen in de Kerkorde moeten niet van zulk een centrale studiecommissie komen of van deze of gene — overigens als **broeders of mede-ambtsdrager** in 's Heren Kerk wel allerzins te respecteren — zogenaamde Kerkrecht-specialist.

Zulke voorstellen moeten komen van de Kerken zelf.

Overigens, wat een broeder meent af te weten van de Kerkorde of van in de Kerkorde nodige veranderingen, dat weet hij als lid van zijn gemeente; en wat hij in dezen op het hart heeft, dat legge hij aan zijn Kerkeraad voor; **die** heeft er jegens hem in de **eerste** plaats een oordeel over te vormen, waarnaar hij luistert en dat hij overweegt, omdat het die Kerkeraad in de eerste plaats aangaat. En tot dit alles **mag en hoeft** iemand niet eerst lid van een centrale studiecommissie te zijn!

Al die adviserende en hun eigen voorstellen indienende centrale studiecommissies passen goed bij een genootschap met zijn centraal bestuur en plaatselijke afdelingen! Maar ze passen niet in het samenleven van Kerken die naar de Schriften Gods zijn ingericht en willen blijven ingericht zijn en die alle door 's Heren Geest worden geleid.

Zulk een centrale regering en zucht naar centralisatie, **die** doen juist het kwaad aantreden, ook al jegens een eventuele **herziening** van de Kerkorde.

De Kerken hebben geen centrale studiecommissie nodig om van haar te vernemen, waarin ze haar eigen orde van Kerkelijk leven zouden dienen te veranderen, ook omdat dan de aard van een eenvoudige, doorzichtige Kerkorde geheel zou worden verbijgezien; deze is niet meer dan een bundeling van de afspraken over het praktisch uitoefenen van de geestelijke verbondenheid door de leden der Kerk ter plaatse en door de Kerken als Kerken van de Here Christus aan elkaar, en ze is een regeling naar de omstandigheden, waarin de Here Zijn Kerken zich doet bevinden, welke regeling dan aan de Kerken in die omstandigheden vruchtbaar en dienend voorkomt.

Bovendien zijn rapporten van centraal werkende studiecommissies van z.g. specialisten naar hun aard ongeschikt voor het agendum van een vergadering van de Kerkeraad. Ze zouden nuttig kunnen zijn voor een studiering, maar niet voor een vergadering van een Kerkeraad. Kerkeraden hebben wat anders te doen en zijn geen studiering evenmin als een Kerkelijke gemeente dat is, en Kerkeraden moeten Kerkeraden blijven. Dan kan het Kerkelijk leven gezond blijven en ook het eenvoudig samenleven van Kerken met elkaar.

Laat daarom elke Kerk zichzelf naar eigen vermogen dienen in het overwegen van veranderingen in de Kerkorde en laat elke Kerk de resultaten van haar overweging aan de andere Kerken voorleggen. Dan komen de **resultaten** van persoonlijke studie daarmee vanzelf bij de Kerkeraden ter tafel en wil enige Kerk voor zichzelf bij de haars inziens noodzakelijke veranderingen daartoe een voorbereidende commissie instellen, dan zullen de resultaten daarvan door **haar** zeef gaan en hetgeen dan als voorstel van die Kerkeraad overblijft kan deze aan de **andere** Kerken voorleggen.

Verder dan tot het opwekken van de Kerken tot eigen goede aandacht in dezen mogen wij in Zwolle als vergadering van Kerken in Zwolle nu niet gaan. Het komt ons zelfs voor, dat zulk een onderlinge opwekking van de Kerken jegens elkaar niet eens een bijeenkomen te Zwolle nodig is.

Wij zouden het zelfs zeer toejuichen als de kerkeraad van Zwolle, ten vervolge op de uitnodiging tot de aanvankelijk voorgenomen vergadering der Kerken tot behandeling van haar voorstel, alsnog aan de andere Kerken laat weten dat zij achteraf van deze vergadering afziet en **dat zij zichzelf heeft gezet** tot overweging van hetgeen zij aan veranderingen in de Kerkorde nodig oordeelt en dat zij het resultaat ervan aan de Kerken in eigen nabuurschap, waarmee zij vaker bijeenkomt, hoopt voor te leggen en vervolgens de uitwerking daarvan aan de andere Kerken in het land ter overweging zal voorleggen, hetzij zij dat alleen doet of met die genabuurd Kerken samen — én dat zij **tevens** de andere Kerken in het land opwekt om zich tot het zelfde in te zetten.

Dringend beveelt onze Kerkeraad U dit aan. Nieuws zegt zij U hiermee niet. Reeds twintig jaar geleden, dus ongeveer vijf jaar na de vrijmaking, werd het als alzo voor de Kerken noodzakelijk **publiek aangewezen**.

Helaas is er nauwelijks naar geluisterd geworden en bleken wij ook in dezen nog veel meegenomen en vastgehouden te hebben van hetgeen zich vóór de vrijmaking als kwaad had doen gelden, ja werd ook ná de vrijmaking het nog vasthouden aan dat kwaad zelfs al meer gangbaar! Laten wij het nu eindelijk wél gaan doen en het kwade waarvan wij ons 25 jaar geleden mochten vrijmaken, méér in zijn aard gaan verstaan, na nieuwe lering te hebben opgedaan van de weer tot diep ingrijpend kwaad gerijpte vrucht ervan te Hoogeveen-1969: het niet als Kerken van de Here zich gedragen.

Met oprechte broedergroet in de Here.

De raad der Kerk voornoemd,
namens deze:

J. F. van Hulsteijn JFzn, voorz.
J. Schonewille, scriba.

God maakte ons blij door ons
een zoon te geven.

Wij noemen hern:

Tjamme Jacobus Wolter Deodatus
(Tjamme)

„Het is een wonder in onz' ogen
wij zien het maar doorgronden 't niet.”

W. Vis
E. C. Vis-van Oord

Leerdam, 20 april 1971 - Kerkstraat 51

ENIGE KENNISGEVING

Ontslapen in de Heer mijn innig geliefde Man,
onze onvergetelijke Vader

Wim Borgdorff
dienaar van het Evangelie.

Hij is 46 jaar geworden.

„Mijn Vriend is de Koning van alle koningen
en Hij is toch mijn Vriend.
De weg, die wij moeten gaan, heeft vele bochten,
maar achter elke bocht weet ik mijn Vriend.
En als ik sta voor de laatste bocht,
dan weet ik toch, dat Hij er is: mijn Vriend.”

M. BORGdorff-Zwolsman
Peter
Martin
Paul
Gerbrand
Angelien

Baarn, 23 april 1971
Da Costalaan 17

Liever voorlopig geen bezoek aan huis.

De begrafenis heeft in alle stilte plaatsgevonden.

Heden is van ons heengegaan om met Christus te zijn

Ds. W. Borgdorff

Hij is 46 jaar geworden.

„Wij worden om niet gerechtvaardigd
uit Zijn genade door de verlossing
in Christus Jezus.” Rom. 3 : 24

Hij was dienaar van dit Evangelie.
Wij willen het vasthouden, zoals hij het ons verkondigd heeft.

Namens de kerkeraad,
C. J. Schepen, 2e voorzitter
B. E. Krol, scriba

Baarn, 23 april 1971.

Wij delen U mede, dat de Here tot Zich heeft genomen onze vriend en mededienstknecht van het Evangelie van Jezus Christus

Wim Borgdorff

op de leeftijd van 46 jaar.

„Hij heeft de goede strijd gestreden, hij heeft zijn loop ten einde gebracht, hij heeft het geloof behouden; voorts ligt voor hem gereed de krans der rechtvaardigheid, welke te dien dage de Here, de rechtvaardige Rechter, hem zal geven, doch niet alleen hem, maar ook allen, die Zijn verschijning hebben liefgehad.”

- Zijn vrienden-collega's in de provincie Utrecht:
- B. Telder, Bilthoven
 - H. Veltman, Zeist
 - W. G. Visser, Utrecht
 - C. v. Leeuwen, Bilthoven
 - W. v. d. Lingen, Bunschoten-Spakenburg
 - E. R. Postma, Breukelen
 - D. J. van Stelten, Loosdrecht
 - K. B. Holwerda, Doorn
 - J. Verhoeff, Loosdrecht

23 april 1971.

De Here nam tot Zich en verlost hem uit zijn lijden, mijn innig geliefde Man en onze lieve, zeer zorgzame Vader

Zwaantinus Boersma

op de leeftijd van 51 jaar.

Ik geloof in de wederopstanding des vleses en een eeuwig leven

- G. Boersma-Eeftingh
Hilda
Maria
Hans
Klaas Lucas

Vlaardingen, 21 april 1971
Reigerlaan 35

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad op de Algemene Begraafplaats te Vlaardingen.

Heden ging van ons heen naar haar Heer en Heiland, mijn lieve Vrouw, onze zorgzame Moeder en Oma

Pleuntje Hermina de Heer

geboren Nieuwpoort

op de leeftijd van ruim 57 jaar.

In de afbraak van haar aardse tent zag zij verlangend uit naar haar eeuwig huis van God. 2 Cor. 5 : 1

- Bilthoven,
I. E. de Heer
Drachten,
A. de Heer
B. de Heer-Lenting
Zeist,
M. K. van Dijk-de Heer
P. van Dijk
Rotterdam,
P. H. van Heukelum-de Heer
J. van Heukelum
Zwolle,
L. E. Koopman-de Heer
W. Koopman
Brunssum,
E. J. Dieleman-de Heer
J. J. Dieleman
Doorn,
S. E. Veenhof-de Heer
J. Veenhof
en kleinkinderen

Bilthoven, 22 april 1971
Noord Houdringelaan 94

Door het zo plotselinge sterven van onze vriend en collega

Wim Borgdorff

werden wij diep ontroerd.

Wij zijn God dankbaar voor de vriendschap, die wij van Wim hebben ondervonden.

Hierom zijn wij ten volle overtuigd, dat de Heer uit zijn leven in dienst van het Evangelie Zijn oogst zal binnenhalen.

„Geloof Mij, een graankorrel blijft wat het is, als het niet in de aarde valt en sterft; maar als het sterft, levert het veel op. Wie zichzelf handhaven wil, gaat verloren; maar wie in deze wereld zichzelf prijsgeven wil, wordt voor het eeuwig leven bewaart. Wie Mij dienen wil, moet dezelfde weg gaan als Ik, dan zal hij komen waar Ik ben.”

- Herman Amelink, Langerak
Berend Schoep, Bodegraven
Jan Smelik, Rotterdam
Jan Snijder, Muiderberg
Ties van Veelen, Soest
Jaap de Vries, Culemborg

En nu wat verwacht ik o Heere, Mijn hoop is op U.

Psalm 39 : 8

Heden is plotseling van ons heengegaan mijn innig geliefde man, onze lieve vader en grootvader

Dick Carel van Stempvoort

op de leeftijd van 68 jaar.

- Vreeswijk,
F. B. L. van Stempvoort-Ostermann
Utrecht,
M. G. A. Dorhout Mees-
van Stempvoort

- E. J. Dorhout Mees
Arnhem,
W. J. Dral-van Stempvoort
D. J. Dral
F. B. L. Been-van Stempvoort
K. Been
D. C. van Stempvoort
W. van Stempvoort-Boers

- Leiden,
N. W. de Waard-van Stempvoort
Vreeswijk,
M. H. van Stempvoort
C. J. van Stempvoort-Pos
en kleinkinderen

Vreeswijk, 22 april 1971
Julianaweg 23
Corr.-adres: Prins Hendriklaan 90, Utrecht

De begrafenis heeft plaatsgevonden maandag 26 april op de Ned. Herv. Begraafplaats te Vreeswijk.

Onze God heeft thuis gehaald mijn goede vriend

Jacob Koetsier

M. W. van Heijningen-Mattijssen

Putten, 25 april 1971
Kozakkenweg 5.

Welke predikant is in de gelegenheid om
VOOR TE GAAN IN DE DIENSTEN DES WOORDS TE VOORTHUIZEN.

Op zondag 4 juli (in combinatie met de Kerk van Ermelo) en op de zondagen: 15 augustus, 10 oktober, 7 november, 19 december, 16 januari 1972.

Preekvoorziening: D. van Ommen, Voorthuizen.
Telef. 03429-1274

Speciaal voor ONDERWIJZERESSEN

U bent niet meer zo erg jong?
Of: U bent nog helemaal niet zo oud?
Wat maakt 't uit!

U wilt graag werken - in een tweede klas b.v. - aan een moderne school, z.m. niet te ver van de stad, van duin en van strand.

U heeft bovendien graag een eigen (halve) flat met c.v., tegen redelijke huur...

Wel, we zitten juist op U te wachten!

Onze voorwaarden zijn alleen, dat U

- de Bijbel volledig als Gods Woord aanvaardt;
- van kinderen houdt;
- een prettige kollega wilt zijn;
- eigen initiatief durft tonen.

Noteert U even?: Brieven aan en inlichtingen bij: H. Velvis, hoofd v. d. Chr. Basisschool ZALM-PLAAT, Speerreep 17-19, Hoogvliet-Poortugaal. Tel.: 010 - 16 74 08 (of 16 74 16, thuis).

WEZEP — Geref. School
Hoofd E. van den Ham

Gevraagd
m.i.v. nieuwe cursus

Onderwijzer(es)

Brieven z.s.m. aan het H.d.S.,
Zuiderzeestraatweg 541. Telef.
05207 - 1237.

Het weekblad KERKNIEUWS onder redactie van W. C. F. Scheps en drs. N. Scheps geeft veel interessant nieuws over alle kerken.

Deze week:

EEN UITVOERIG VERSLAG VAN DE REDE VAN PROF. DR. A. TROOST op de vergadering van de Verontrusten te Utrecht.

Abonnementsprijs f 17,40 per jaar. Administratie: Postbus 2100, Den Haag, telefoon (070) 838372, postrekening 1534121.

Als u zich abonneren wilt kunt u onderstaande bon in een open enveloppe ongefrankeerd verzenden.

Op de enveloppe vermelden: Machtiging nr. 1681, 's-Gravenhage.

Wie zich voor een jaar abonneert ontvangt een pocket.

Op aanvraag verstrekken wij een lijst van verkrijgbare pockets. Wij verzenden ook proefnummers.

Ondergetekende
Adres
Plaats
Wenst zich te abonneren op KERKNIEUWS.
O. Handtekening,

OMMEN

Te huur van 3-7 t.m. 24-7 onze woning; 6 à 7 sl.pl.
Tel. 05291-1119.

TE HUUR 5 pers. CARAVAN OP TEXEL

Na 28 augustus.
Telef. 05760-13852.

Tussen 3-7 en 14-8 voor enkele weken te huur

MOOI HUIS MET TUIN
aan bosrand Arnhem-Noord.

Br. onder no. 304 bur. „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.